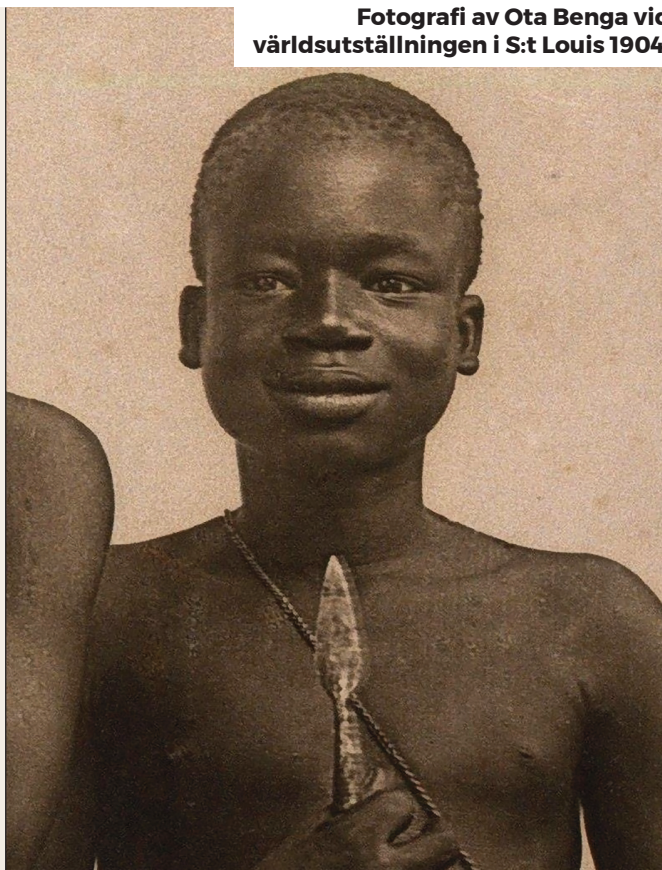

Människor på zoo

Av Göran Schmidt

När Charles Darwin år 1859 lät publicera sin världsberömda bok "On the Origin of Species" (Om arternas uppkomst) hade den underrubriken: "The preservation of favoured races in the struggle for life" (bevarandet av gynnade raser i kampen för liv). Det var inte bara raser av hästar, kor och grisar som Darwin syftade på, utan i högsta grad även av människan. Idén om att vissa raser var överlägsna andra var ingenting som introducerades med Darwin, men hans författarskap kom att popularisera och sprida den runtom i världen.

Fotografi av Ota Benga vid världsutställningen i S:t Louis 1904.

WIKIMEDIA

OTA BENGA

En person som inspirerades av Darwin var en amerikan vid namn Samuel Phillips Verner. Han var en före detta missionär som senare kom att ägna sig åt upptäckts- och handelsresande i dåvarande belgiska Kongo. Likt många av vår egen tids apologeter och förkunnare såg han inget problem med att Gud skapat genom evolution. År 1904 förde han med sig fyra kongole-siska pygméer hem till Amerika, däribland en 23-årig man vid namn Ota Benga. De förevisades sedan vid Världsutställningen i S:t Louis samma år som "typiska vildar".

Ota hade redan innan ankomsten till Amerika en tragisk bakgrund. Efter att en dag ha återvänt från en framgångsrik elefantjakt fann han att hans hustru och två barn mördats av belgiska regeringssoldater som ett led i deras ambition att utrota "evolutionärt underlägsna infödingar"¹ och plundra landet på råvaror och slavar. Ota själv undkom massakern, men blev tillfångatagen och såld som slav.

Efter världsutställningen fick Ota återvända en kort tid till Kongo. Han gifte sig på nytt, men hans andra hustru dog

Göran Schmidt civ.ing. (kemiteknik), biolog, lärare, skolledare, numera föreläsare och ordförande i Genesis. Webbplats: gschmidt.se Mail: ordforande@genesis.nu

av ett ormbett. 1906 tog Samuel Verner med sig Ota till Amerika på nytt med löfte om att han senare skulle få återvända till sitt hemland. Det råder delade meningar om denna resa var på Otas eller Verners initiativ. Väl i Amerika hamnade Verner på ekonomiskt obestånd och han såg sig tvingad att sälja Ota till Bronx zoologiska trädgård. Till en början fick han vandra fritt i parken och hjälpa till med djuren, men inom kort befann han sig inlåst i parkens ahus tillsammans med en papegoja och en orangutang för att illustrera hur en evolutionärt underordnad människoras kunde se ut. En vanlig syn i början av 1900-talet var nämligen att svarta människor härstammade från gorillor, och bland de svarta ansågs pygméerna allra lägst stående, närmast aporna. Asiater ansågs härstamma från orangutanger och vita människor från schimpanser eftersom de var de mest intelligenta bland primaterna.

Vad hände sedan? Senare samma år blev Ota frisläppt efter intensiva protester, framför allt från pastorer i svarta kyrkor. Han fick arbete på en tobaksfabrik och gjorde försök att återvända till sitt hemland, men första världskriget kom i vägen. Ota Benga tog sitt liv 1916 vid 35 års ålder, djupt deprimerad.

I skolan får vi lära oss om den skrämmande människosynen som ledde till Förintelsen på den europeiska kontinenten under andra världskriget, men vi brukar inte höra om hur samma evolutionärt motiverade ideologi tog sig uttryck i det amerikanska samhället. Ota Benga var ett spektakulärt sådant, men bara toppen av ett isberg.

Se en omskakande dokumentärfilm på:

<https://youtu.be/nY6Zro15QEK> (kortare: krymp.nu/2Y4)

ÄNNU FLER MÄNNISKOR PÅ ZOO

2007 var det dags igen för människor på zoo. Den här gången var det på Adelaide Zoo i södra Australien som fyra grupper om 6 personer tillbringade en vecka vardera i en utställningsmonter. Det gick inte att jämföra med Ota Bengas situation eftersom de här personerna anmält sig frivilligt och valts ut efter intervjuer. De hade också tillgång till alla tänkbara bekvämligheter bortsett från TV, mobiltelefoner och annan elektronik. Den enda elektroniken var varsitt headset som de använde för att ha kontakt med besökarna.

Vad var då tanken med det här? Jo ledningen för den zoologiska trädgården ville samla in pengar till en ny schimpansinhängnad och uppmärksamma behovet av att belysa de stora apornas utsatta situation på grund av att människan – ”den farligaste av de stora aporna” – förstört deras habitat. Av det senare skälet såldes T-shirtar med samma budskap.

En kul grej? Javisst. Men med en mörk baksida, inte bara med tanke på Ota Bengas öde hundra år tidigare. Utan också för att budskapet inte förändrats – människan är ingenting annat än ett djur bland andra, dessutom det värsta av

Utställningens T-shirt.

PETER SPARROW

dem alla. Den positiva intentionen att bevara de stora aporna blir aningen absurd. Är det inte evolutionens själva poäng att arter konkurrerar ut och ersätter varandra? Utifrån evolutionärt perspektiv blir de mänskliga ansträngningarna att bevara andra primater närmast något märkligt och onaturligt.

Däremot blir det helt begripligt och relevant utifrån ett bibliskt perspektiv där människan satts att vårda och förvalta jorden och bevara dess livsformer, inklusive de stora aporna. Hela projektet illustrerar att vi människor har en intuitiv medvetenhet om det uppdrag som Gud gav de första människorna, men det är först med bibelordet som bakgrund som intuitionen får sin förklaring.

Artikeln bygger på Wikipedia och de båda artiklarna:

<https://creation.com/ota-benga-the-pygmy-put-on-display-in-a-zoo> (kortare: krymp.nu/2YT) och

<https://creation.com/human-beings-caged-for-public-display-at-adelaide-zoo> (kortare: krymp.nu/2YU)

NOT

1. Bradford, P.V. and Blume, H., *Ota Benga; The Pygmy in the Zoo*, St Martins Press, New York, s. 104, 1992.